

Nr 189.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om inrättande av en lekmananämnd på skolans område.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson* (I: 259) och den andra inom andra kammaren av herr *Widén m. fl.* (II: 334), har yrkats, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande tillsättandet av en lekmananämnd på skolans område.

Till stöd för det i motionerna framställda yrkandet har anförts följande.

Erfarenheterna av 1946 års skolkommissions arbete visar värdet av ett lekmannainflytande vid utformandet av en skolreform. Lekmannainstitutionen fyller uppenbarligen den dubbla uppgiften att bland allmänheten väcka fördjupat intresse för skolans problem och att inom skolan verka för att lekmannans erfarenheter och synpunkter få göra sig gällande som komplement till skolans fackmässiga expertis.

För det långsiktiga planerings- och försöksarbetet inom den nya skolan vore det säkert lyckligt, om ett representativt lekmannaforum — av allsidigare sammansättning än skolkommissionen kunnat inrymma — finge möjlighet att nära följa den pågående experimentverksamheten och därvid även knyta kontakt med arbetet inom skolöverstyrelsens planerade försöksrotel. Det lekmannaelement, som för närvarande är knutet till skolöverstyrelsen, kan inte anses fylla sådana uppgifter som ett dylikt lekmannaforum bör ha. Inte minst med hänsyn till den vikt, som den förberedande yrkesutbildningen kommer att få inom den nya skolans ram, är det angeläget, att ett fortsatt lekmannainflytande får göra sig gällande. En anknytning till näringslivet måste härvid anses vara särskilt värdefull. Denna senare synpunkt har vid förberedandet av den beslutade skolreformen starkt understrukits. Särskilda utskottet vid 1950 års riksdag framhöll i sitt utlåtande nr 1 i detta sammanhang: »Utskottet vill understryka vikten av att yrkesutbildningen inom enhetsskolan — såväl yrkesvägledningen som den förberedande yrkesutbildningen — organiseras på ett fullt tillfredsställande sätt. I annat fall skulle skolpliktens förlängning icke möta förståelse från målsmännens och näringslivets sida.» Ett lekmannaforum såsom det här avsedda skulle kunna utgöra ett värdefullt led i denna nödvändiga kontakt.

Bland de uppgifter, till vilkas lösning ett sådant organ på ett värdefullt sätt bör kunna bidra, kan nämnas utformningen av kursplanerna. Även vid fastställandet av lärostoffets begränsning och fördelning liksom vid konkurrensfrågor mellan olika läroämnen är det angeläget, att lekmannaopinionen får tillfälle att utöva en viss fortlöpande granskningsverksamhet.

Erfarenheten visar att man ofta möter svårigheter, då man måste företaga en reducering och omfördelning av lärostoffet.

En förlängning av den nuvarande skolkommissionens uppdrag skulle icke lösa frågan om bevarat lekmannainflytande under den långa försökstid som avses förflyta, innan den beslutade skolreformen förs ut till landets alla skoldistrikt. Det är tvärtom nödvändigt, att den *lekmannanämnd på skolans område* (»skolnämnd»), som enligt vår mening bör inrättas, får en sammansättning av sådan allsidighet, att olika provinsiala, ålders- och yrkesmässiga bildnings- och socialgrupper bliva representativt företrädade. (Jämför radionämnden). Någon överbetoning av den politiska representativiteten bör icke eftersträvas.

Denna nämnd behöver inte vålla statsverket annan kostnad än den som är förenad med sammanträdes- och reseverksamhet. Den kan lämpligen hämta sin sekreterare ur skolöverstyrelsens tillämnade försöksrotel. Nämndens ledamöter böra äga fritt tillträde till försöksskolorna. Nämnden bör inkomma till skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t med sina synpunkter och önskemål.

Nämnden bör — liksom radionämnden — utses av Kungl. Maj:t, till det antal Kungl. Maj:t anser lämpligt.

Frågan om inrättandet av en sådan nämnd bör således upptagas till utredning. Utredningen torde lämpligtvis kunna ske genom 1946 års skolkommission.

Utskottet får i anledning av de föreliggande motionerna framhålla lekmannainflytandets stora och berättigade betydelse för skolväsendets utformning. Hänsyn härtill har också tagits genom att lekmannaintressena beretts rum i skolöverstyrelsen (2 representanter), läroboksnämnden och domkapitlen. Såsom ledamöter av överstyrelsen för yrkesutbildning ingå också lekmän, representerande vissa särskilda intressen. Man kan över huvud taget konstatera, att en tendens föreligger att i fråga om skolväsendet på olika sätt bygga ut lekmannainflytandet. Utskottet vill emellertid understryka, att det härvid är av vikt, att möjligheter givas för ett verkligt och icke endast ett skenbart inflytande från lekmännens sida. När frågan om skolöverstyrelsens organisation, i anledning av ett i ämnet den 20 juni 1951 avgivet förslag av särskilt tillkallade sakkunniga, kommer att av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen, får riksdagen tillfälle att pröva detta ärende även ur synpunkten av att lekmannainflytandet blir på lämpligt och tillräckligt sätt företrätt.

Utskottet får vidare fästa uppmärksamheten på att 1951 års skolstyrelseutredning, som bland annat har spörsmålet om samarbete mellan skola och hem till bedömande, härvid torde komma att jämväl syssla med problem, avseende lekmannaintressenas tillgodoseende såväl i de lokala skolledningarna som i mellaninstanserna. Utskottet har sig också bekant, att de inom vissa län förekommande skolstyrelseförbunden med uppmärksamhet följa ifrågavarande spörsmål och genom initiativ av olika slag söka stärka förutsättningarna för lekmannainflytandet.

Med hänsyn till att de frågor, som sammanhännga med lekmannainflytandet på skolväsendets område, sålunda för närvarande äro föremål för omprövning i olika sammanhang och att enligt utskottets mening resultatet av dessa utredningar lämpligen synes böra avvaktas innan ställning kan tagas till det utredningsförslag, motionärerna framlagt, är utskottet icke berett att tillstyrka bifall till motionerna. Utskottet utgår emellertid från att den av motionärerna berörda frågan framdeles kan komma under bedömande i lämpligt sammanhang.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionerna I: 259 och II: 334 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 november 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 186.
